

lättast bör kunna vinnas, om de omförmälda undantagen från allmänna rättsprincipen afskaffas, vågar jag vördsamt hemställa,

att Riksdagen ville för sin del besluta, att, såsom vilkor för bifall till hvarje utsträckning af de värnpligtiges öfningstid, § 155 af strafflagen för krigsmagten den 7 oktober 1881 måtte upphävas, och att Riksdagens särskilda utskott n:o 1 måtte föreslå de nödiga bestämmelser, som torde ifrågakomma för disciplinens upprätthållande, och hvilka böra i strafflagen för krigsmagten införas.

Om remiss till särskilda utskottet n:o 1 anhålles.

Stockholm den 23 april 1901.

Sten Nordström.

N:o 184.

Af herr **David Bergström** i Stockholm, *angående ändrad lydelse af § 48 regeringsformen.*

Vid 1895 års riksdag väckte dåvarande ledamoten af Andra Kammaren, herr Sven Palme, en motion, deri han föreslog ett tillägg till § 48 regeringsformen af innehåll, att officerare i tjänst hvarken må kunna till beställning vid hofvet nämnas, ej heller eljest till hofstjänstgöring användas.

Såsom skäl för sitt förslag anförde motionären hufvudsakligen, att vid många tillfällen yppat sig missnöje inom ganska vidsträckta kretsar af den svenska officerskåren i anledning af befordringar af personer, som vid sidan af sin militära tjänst innehafvt hofstjänst af en eller annan art, samt rörande hvilka man funnit eller trott sig finna, att de just på grund af

sin ställning vid hofvet föredragits framför andra, mera berättigade, men detta företråde saknande kamrater. Den dubbla egenskapen af hofmän och militärer gäfvade för öfrigt icke endast vid befordringar anledning till missnöje. En hvar, som inom en officerskår varit i tillfälle att på närmare håll iakttaga en eller flere officerare med hoftjenst, torde hafva märkt åskilliga omständigheter, som icke kunde annat än betraktas såsom mindre lämpliga. Än kunde en dylik officer, därför att han skulle inträda i utöfning af sin hofsyssla, icke beordras till en viss kommendering, hvartill han eljest vore i tur. Än måste han midt under pågående vigtig tjenstgöring af en kamrat aflösas, därför att han kallades till hoftjenst. Ej sällan finnes inom kåren osjelfständiga karakterer, som, beräkande att deras kanske ännu till och med i lägre grad stående kamrat, hofmannen, dels vore förutbestämd att hastigt avancera och dels hade högställda personers öra, egnade honom en fjäsande uppmärksamhet, som ingalunda vore för andan inom kåren nyttig. Dessa och andra omständigheter gjorde, att, äfven utom befordringstillfällen, den dubbla egenskapen af hofman och officer vore olämplig. Så länge missnöje inom armén rådde med dubbel-tjenst inom armé och hof, och sådant missnöje komme alltid att finnas, så länge vore motionären ock på det lifligaste öfvvertygad om att det vore i hög grad olyckligt för armén och för andan inom densamma, att officerare i tjenst kunde utnämnas till befattningar inom Konungens hof. Med sådana befattningar menade emellertid motionären ingalunda adjutanter, för så vidt nemligen de sysslade med militär adjutanttjenst och icke med hoftjenst. Konungen, den enligt § 14 regeringsformen sjelfskrifne högste befälhafvaren öfver landets krigsmagt, måste i denna sin egenskap ega rätt att till adjutanttjenst hos sig kalla och kommendera det antal officerare, som han ansåge skäligt. Då de emellertid vore hos Konungen anställda endast i Konungens egenskap af högste befälhafvare öfver krigsmagten, så kunde deremot med all rätt fordras, att desse officerare icke blefve använda i annat än verklig adjutanttjenst, med uteslutande af allt, som hörde till hoftjenst, uppvaktning och dylikt. Samma vore förhållandet beträffande adjutanter anställning hos de kongl. prinsarne, hvilka icke heller borde hos sig få anställda flera eller andra adjutanter, än som med deras innehafvande militära grad eller befattning inom krigsmagten vore förenligt. Ett stadgande i nu antydt syfte, som för öfrigt vunne ytterligare bekräftelse af snarlika bestämmelser i utlandet, särskildt i Tyskland, syntes slutligen motionären vara af vigt äfven ur konungamagten egen synpunkt.

1895 års konstitutionsutskott erkände visserligen, att ett förenande af hoftjenst med militär såväl som civil beställning i statens tjenst möjligen kan leda till vissa missförhållanden, särskildt med hänsyn dertill, att en

statens tjänsteman genom hoftjenstgöring kan komma att tidtals dragas från sin egentliga verksamhet, men utskottet fann dock ingen grundlagsändring behöflig för undvikande af denna olägenhet. Första Kammaren godkände konstitutionsutskottets utlåtande utan att spilla ett ord på detsamma.

I Andra Kammaren vardt utgången en annan. Efter en ingående öfverläggning, derunder alla talare — äfven den, som försvarade det slut, hvartill konstitutionsutskottet kommit — erkände det vara af vigt, att det anmärkta missförhållandet komme att upphöra, biföll kammaren motionärens förslag.

Redan de omständigheter, som under Andra Kammarens debatt 1895 framhöllos i afseende å militärens användning till hoftjenstgöring och det inom armén rådande missnöjet härmed, borde kunna utgöra fullt tillräcklig grund för yrkandet på en grundlagsändring på detta område. Så medgafs det t. ex. af den nämnde försvararen af konstitutionsutskottets slutliga hemställan, en numera bortgången kammar- och statsrådsledamot, att många af de utaf motionären andragna omständigheter vore af ganska stor vigt och betydelse; för egen del ville han till dem lägga det meddelande, att han vid samtal med officerare af olika grader och åldrar trott sig finna, att antagande af tjenstgörande officerare till en hofbeställning alstrat en ganska utbredd misstämning bland militären. Det vore uppenbart — fortsatte han — att i samma mån som officerarnes tjänst blir mer effektiv genom den nyligen antagna härordningen, i samma mån skola svårare följder kunna påvisas af det tillvägagående, som hittills i många fall egt rum.

»Det har förut här i kammaren anmärkts», yttrade en annan talare, »att officerare hädanefter få en mera effektiv och mera ansträngande tjenstgöring; och för dem sjelfva är det därför många skäl, som tala för att de icke användas i Konungens enskilda tjenst. Är det nemligen dugliga officerare, kan det icke vara annat än till skada för armén att draga dem ifrån deras egentliga beställningar. Och äro de mindre dugliga, hvilket ju stundom kan hända, synas de icke böra afhållas från att genom studier och uppmärksamhet på sin tjenst förkofra sig i de stycken, som höra till densamma.»

De skäl för en grundlagsändring i syfte att förhindra förenande af militärtjänst och hoftjenstgöring, hvilka för sex år sedan gjordes gällande, hafva sedan den tiden ingalunda aftagit i vigt och betydelse. Fastmera framträder, i samband med arbetet på en förbättrad härordning, behovet af en grundlagsändring på detta område med ökad styrka. I Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående ny härordning framhålles flere-

städes vigten af att vidmagthålla och yttermera främja och utvidga officersutbildningen. Genom förverkligande af grundsatsen om officerskårens ständiga tjenstgöring anses vägen bli öppnad för gynsammare förhållanden i nu berörda afseenden. Med stor styrka betonar den nuvarande chefen för landtförsvarsdepartementet betydelsen deraf, att genom denna ständiga tjenstgöring, som enligt den föreslagna nya härordningen skulle blifva härens befäl beskärd, möjlighet beredes att genom officersöfningar af hvarjehanda slag *oafåtligen arbeta på förkofrandet af officerarnes fortsatta utbildning.*

Nu lär väl ingen, som delar chefens för landtförsvarsdepartementet mening, att allt bör göras för att höja officerarnes militära duglighet samt alltmer dana dem för deras viktiga uppgift, finna det annat än menligt och med statens intressen oförenligt, att officerare i tjenst dragas från sin militära tjenstgöring till hoftjenstgöring, från arbetet på sin militära utbildning och förkofran till sysslor, som icke hafva det ringaste att skaffa med den militära utbildningen. En och annan torde emellertid vara benägen att, liksom den här ofvan främst åberopade ledamoten af 1895 års konstitutionsutskott, slå sig till ro dermed, att en viss varsamhet i många fall vid tillsättande af hoftjenster redan börjat iakttagas och att denna varsamhet antagligen skall varda än vidare utsträckt, äfven utan något Riksdagens beslut om en grundlagsändring på detta område. Det stora flertalet af Sveriges folk, som gerna vill se, att reformerna med afseende å våra militära förhållanden begynna ofvanefter, skulle deremot säkerligen finna en formlig lagförändring mera öfverensstämmande med sina önsningar. Först då vore — såsom 1895 års motionär framhöll — på denna viktiga punkt den trygghet vunnen, hvarmed svenska folket önskar omgifva dylika förhållanden.

Med afseende å formen för ett grundlagsbud sådant som det år 1895 af herr Palme ifrågasatta framställes då, särskildt under debatten i Andra Kammaren, åtskilliga observanda. Från ett håll anmärktes mot motionärens förslag, att det lede af oklarhet, i ty att, då den fordran der framställes, att officerare i tjenst icke må kunna nämnas till hofbeställning eller eljest användas till hoftjenstgöring, den, som dömer efter ordasättet, måste antaga, att samma sak blifvit sagd två gånger; afsåge det sista tillägget, att adjutanter hos kongl. personer ej må användas till hoftjenst, borde detta tydligare uttryckas. Från ett annat håll anmärktes, att med officerare icke endast menas officerare vid armén eller flottan och att sålunda t. ex. de vid väg- och vattenbyggnadskåren anställda tjenstemännen, hvilka jemväl benämnas officerare, komme att falla under en bestämmelse sådan som den då ifrågasatta.

Med afseende å den förra invändningen är att märka, att uttrycket: »dock må officerare i tjänst hvarken kunna till sådan beställning (beställning vid hofvet) nämnas» otvetydigt innebär förbud mot fast hoftjänst, och att det derpå följande uttrycket: »ej heller eljest till hoftjänstgöring användas» är rigtadt mot den tillfälliga hoftjänstgöringen, och detta vare sig af adjutanter eller af andra officerare. Från dessa synpunkter torde det för sex år sedan föreslagna grundlagsbudet icke vara i behof af något förtydligande. Deremot torde det vara på sin plats att tydligare markera, att det är den i aktiv tjänst varande officerens anställning vid hofvet eller användning till tillfällig hoftjänstgöring, som man genom ett bestämdt grundlagsstadgande vill förhindra. I sådant syfte torde ett tillägg till uttrycket »officer i tjänst» af orden »med lön i regemente eller kår» vara lämpligt och tillfyllestgörande.

Den andra anmärkningen, att officerare, som hvarken tillhöra armén eller flottan, äfvenledes komma att från möjlighet till anställning vid hofvet och tillfällig hoftjänstgöring uteslutas, kan — om den anses vara af någon egentlig vikt — lätt undvikas genom införande af orden: »till krigsmagten hörande» framför uttrycket »officer i tjänst».

Under slutlig erinran, att ett grundlagsstadgande i nu berörda afseende är af behof påkalladt, ehvad en ny härordning kommer att antagas eller den nuvarande ännu en tid kommer att ega bestånd, tillåter jag mig, på grund af hvad nu i korthet anförts, härmed föreslå,

att Riksdagen måtte såsom hvilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 48 regeringsformen:

48 §.

Konungens hof står under Dess enskilda styrelse; kunnande Han häruti förordna som Honom godt synes. Alla beställningar vid sitt hof må Konungen efter behag tillsätta och derifrån afsätta, dock att till krigsmagten hörande officer i tjänst, med lön å regemente eller kår, icke kan till sådan beställning nämnas eller till något slags hoftjänstgöring användas.

Stockholm den 23 april 1901.

David Bergström.